

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

NB Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het 'een juist antwoord bevat' is bepalend voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Proefprojecten over straffen

1 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- een omschrijving van de bindingstheorie en de constatering dat gedetineerden in het project de maatschappelijke bindingen kunnen behouden 1
- het noemen van economische binding met een voorbeeld hiervan uit tekst 1 1
- het noemen van cognitieve binding met een voorbeeld hiervan uit tekst 1 1
- een redenering dat het project in Middelburg als doel speciale preventie kan hebben, omdat door de bindingen voorkomen wordt dat de gedetineerden opnieuw een misdrijf begaan / een redenering dat het project in Middelburg als doel resocialisatie kan hebben, omdat door de bindingen gedetineerden zich eerder aan heersende normen en waarden zullen binden 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens de bindingstheorie kunnen maatschappelijke bindingen remmend werken op criminele impulsen. In het project kunnen gedetineerden deze bindingen behouden 1
- Uit tekst 1 blijkt dat sommige gedetineerden in het project een deel van hun tijd buiten de gevangenis mogen werken (r. 4-7). Werk is een voorbeeld van een economische binding 1
- Uit tekst 1 blijkt dat sommige gedetineerden in het project een deel van hun tijd buiten de gevangenis mogen studeren (r. 4-7). Studie is een voorbeeld van een cognitieve binding 1
- Het project in Middelburg kan daarom als doel speciale preventie hebben, omdat door het behouden van de bindingen voorkomen kan worden dat gedetineerden opnieuw een misdrijf plegen. / Het project in Middelburg kan daarom als doel resocialisatie hebben, omdat door het behouden van de bindingen de gedetineerden zich meer aan de heersende normen en waarden zullen binden 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 4

a

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat in het project van de wijkrechtbank behalve politie en justitie ook andere (maatschappelijke) instanties en personen een rol spelen bij de criminaliteitsbestrijding 1
- informatie uit tekst 2 waaruit integraal veiligheidsbeleid blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het project van de wijkrechtbank is een voorbeeld van integraal veiligheidsbeleid omdat politie en justitie samenwerken met andere maatschappelijke instanties om criminaliteit te bestrijden 1
- Uit tekst 2 blijkt dat in het project van de wijkrechtbank politie en justitie samenwerken met hulpverleningsinstanties (r. 12), de procesregisseur van de gemeente (r. 17-18) en bijvoorbeeld mensen van de opvang of het wijkteam (r. 21-23) 1

b

Een juist antwoord bevat een uitleg dat er binnen dit integraal veiligheidsbeleid sprake is van samenwerking, met:

- een toepassing van het vormen van relaties / afstemmen van handelen uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 2 waaruit dit blijkt 1
- een toepassing van een gemeenschappelijk doel uit de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 2 waaruit dit blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

Er is binnen dit integraal veiligheidsbeleid sprake van samenwerking, want

- door in het casusoverleg en bij de zitting informatie over de verdachte te delen, stemmen de betrokken instanties en personen zoals advocaat, wijkteam en rechter (r. 14-29) hun handelen op elkaar af 1
- Het afstemmen van het handelen heeft een gemeenschappelijk doel, namelijk om onderliggende problemen van de verdachte op te lossen (r. 3-5) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat een redenering dat het project van de wijkrechtbank past bij:

- de confessionele ideologie, met een toepassing van een confessionele opvatting over de bestrijding van criminaliteit en informatie uit tekst 3 om deze opvatting te illustreren 1
- de liberale ideologie, met een toepassing van een liberale opvatting over de bestrijding van criminaliteit en informatie uit tekst 3 om deze opvatting te illustreren 1
- de socialistische/sociaaldemocratische ideologie, met een toepassing van een socialistische/sociaaldemocratische opvatting over de bestrijding van criminaliteit en informatie uit tekst 3 om deze opvatting te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het project van de wijkrechtbank past bij de confessionele ideologie omdat in het project het maatschappelijk middenveld een rol speelt bij het voorkomen van criminaliteit. In tekst 3 staat namelijk dat in de wijkrechtbank wijkbewoners en buurtverenigingen zijn betrokken (r. 27-29) 1
- Het project van de wijkrechtbank past bij de liberale ideologie omdat er wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van de verdachte om mee te werken. In tekst 3 staat namelijk dat als verdachten niet bereid zijn hun problemen aan te pakken, de reguliere rechtsgang wordt voortgezet (r. 22-26) 1
- Het project van de wijkrechtbank past bij de socialistische/sociaaldemocratische ideologie omdat maatschappelijke oorzaken van criminaliteit worden aangepakt om recidive te voorkomen. In tekst 3 staat namelijk dat er in de wijkrechtbank ruimte is om maatschappelijke problemen van verdachten zoals huisvestingsproblematiek aan te pakken (r. 3-11) 1

Vraag	Antwoord	Scores
4	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat de wijkrechtbank het best past bij de moderne school, met een toepassing van een uitgangspunt van deze school 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • informatie uit tekst 3 waaruit dit uitgangspunt blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de moderne school staan de dader en factoren uit zijn of haar omgeving als verklaring voor crimineel gedrag centraal. In de wijkrechtbank worden deze factoren aangepakt om recidive te voorkomen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Zo staat in tekst 3 dat verdachten bijvoorbeeld te maken hebben met schulden en dat deze aangepakt kunnen worden om te zorgen dat mensen op het rechte pad blijven (r. 3-6; r. 41-46) 	1
5	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een redenering dat het hebben van een wijkrechtbank de sociale cohesie in de wijk kan vergroten, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • informatie uit tekst 3 om deze redenering te ondersteunen 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De wijkrechtbank kan voor betrokkenheid van wijkbewoners zorgen waardoor zij meer het gevoel hebben lid te zijn van hun wijk als gemeenschap. De wijkrechtbank kan zo de sociale cohesie in de wijk vergroten 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In tekst 3 staat namelijk dat in een wijkrechtbank wijkbewoners betrokken worden, onder andere door in een wijkadviesraad te spreken over het versterken van de veiligheid en leefbaarheid in de wijk (r. 27-32) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat het onderzoeken van recidive onder veroordeelden door de wijkrechtbank niet voldoende is om te bepalen in hoeverre de wijkrechtbank effectief is, met:

- de constatering dat op basis van alleen de recidivecijfers onder veroordeelden door de wijkrechtbank geen vergelijking gemaakt kan worden 1
- een uitleg waaruit blijkt dat je informatie nodig hebt van recidive onder veroordeelden door gewone rechtbanken om te kunnen bepalen in hoeverre een berechting door de wijkrechtbank meer of minder recidive tot gevolg heeft en daarmee in hoeverre de wijkrechtbank effectief is 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Als je alleen de recidive onder veroordeelden door de wijkrechtbank onderzoekt, dan weet je nog niet of die meer of minder is dan de recidive onder mensen die niet door de wijkrechtbank zijn veroordeeld 1
- Je hebt dus informatie nodig over de recidive onder veroordeelden door gewone rechtbanken (waarbij de andere kenmerken zoals soort delict of leeftijd tussen de twee groepen hetzelfde zijn). Je kunt deze veroordeelden dan vergelijken met de veroordeelden door de wijkrechtbank en zo bepalen in hoeverre de wijkrechtbank de oorzaak is van meer of minder recidive en daarmee in hoeverre de wijkrechtbank effectief is 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Dovencultuur en de erkenning van gebarentaal

7 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat Bob gesocialiseerd wordt binnen de Dovencultuur, met een toepassing van het kernconcept socialisatie en twee socialisatoren uit regel 1-30 van tekst 4 1
- een uitleg dat deze socialisatie van invloed is op het referentiekader van Bob, met informatie uit regel 1-30 van tekst 4 waaruit dit blijkt en met een toepassing van het begrip referentiekader 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit tekst 4 blijkt dat door de omgang met groepen zoals gezinsleden (r. 20) en de dovenschool (r. 21) de Dovencultuur op Bob als lid van de Dovengemeenschap wordt overgebracht en door hem wordt eigen gemaakt 1
- Deze socialisatieprocessen bepalen mede zijn kennis/opvattingen (referentiekader) met betrekking tot de Dovencultuur. Uit tekst 4 blijkt namelijk dat hij de Dovencultuur ziet als een meerderheidscultuur (r. 17-19) 1

8 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een redenering dat er volgens de auteur van tekst 4 een spanning bestaat tussen de externe collectieve identiteit en de sociale identiteit van doven, met:

- een toepassing van het begrip externe collectieve identiteit en een voorbeeld van deze identiteit uit tekst 4 1
- een toepassing van het begrip sociale identiteit en een voorbeeld van deze identiteit uit tekst 4 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De auteur van tekst 4 stelt dat doven als gehandicapten worden gezien in de maatschappij, dat niet kunnen horen een gebrek is (r. 31-32, r. 36-37). Dit is een voorbeeld van de externe collectieve identiteit, want het is volgens haar het beeld dat anderen van doven hebben en dat ze als kenmerkend aan hen beschouwen 1
- Deze externe collectieve identiteit komt volgens de auteur niet overeen met het beeld dat doven van zichzelf hebben en dat is afgeleid van de kennis over doven. In de tekst staat namelijk dat doven zich niet gehandicapt voelen (r. 33-34; r. 44-45) 1

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat in de officiële erkenning van de NGT een kenmerk van democratisering te herkennen is, met een toepassing van een kenmerk van democratisering 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een voorbeeld van dit kenmerk uit tekst 5 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Door de erkenning van de NGT worden rechten en mogelijkheden tot participatie van doven uitgebreid. Uitbreiding van rechten / participatiemogelijkheden van burgers is kenmerkend voor democratisering 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Een voorbeeld hiervan is het recht om een eed af te nemen in je eigen taal (r. 33-35) 	1
10	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat een redenering dat officiële erkenning van de NGT kan bijdragen aan de institutionalisering van die taal in de Nederlandse samenleving, met:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een toepassing van een complex van waarden / meer of minder geformaliseerde regels uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en informatie uit tekst 5 die deze redenering ondersteunt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een toepassing van standaardgedrag patronen die het gedrag van mensen (en hun onderlinge relaties) reguleren uit de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en informatie uit tekst 5 die deze redenering ondersteunt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Met de officiële erkenning van de NGT worden er formele regels over het toestaan en (verplichte) gebruik van de NGT vastgelegd in een wet (r. 27-31) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Deze regels zullen leiden tot standaardgedrag patronen, die het gedrag van mensen en hun onderlinge relaties reguleren, bijvoorbeeld dat burgers kunnen kiezen om een eed of gelofte in de NGT af te leggen (r. 33-35) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat uit de erkenning van de NGT blijkt dat de cultuur met betrekking tot doven tijdgebonden is, met een toepassing van het kernconcept cultuur 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • informatie uit tekst 4 en uit tekst 5 waaruit de tijdgebondenheid van cultuur blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit de erkenning van de NGT blijkt dat de opvattingen/voorstellingen die mensen in de samenleving hebben over doven, door de tijd heen zijn veranderd van mensen die door een medische afwijking niet volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving naar mensen die wel volwaardig deelnemen aan de samenleving 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit tekst 4 blijkt namelijk dat in het verleden de opvatting heerste dat dove mensen 'gerepareerd' moesten worden (tekst 4, r. 51-52), terwijl uit de erkenning van de NGT blijkt dat de overheid vindt dat doven gelijkwaardig aan andere burgers moeten kunnen deelnemen aan de samenleving, doordat bijvoorbeeld de overheid in hun taal moet communiceren (tekst 5, r. 35-38) 	1
12	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat er bij het leren van gebarentaal sprake kan zijn van enculturatie, omdat de taal onderdeel is van de cultuur waarin de persoon is opgegroeid, met informatie uit tekst 4 of tekst 5 waaruit enculturatie blijkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat er bij het leren van gebarentaal sprake kan zijn van acculturatie, omdat de taal onderdeel is van cultuur waarin de persoon niet is opgegroeid, met informatie uit tekst 4 of tekst 5 waaruit acculturatie blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Voor kinderen die doof zijn geboren en in de Dovencultuur zijn opgegroeid, is er bij het aanleren van gebarentaal sprake van enculturatie, omdat de taal onderdeel is van de cultuur waarin het kind is opgegroeid, zoals in het gezin, de school en de vriendengroep (tekst 4, r. 17-22) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Voor andere mensen uit de dovengemeenschap kan er bij het aanleren van gebarentaal sprake zijn van acculturatie, omdat ze niet opgegroeid zijn met de taal, zoals horende ouders van dove kinderen (tekst 5, r. 17-20) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg van welk aspect van de politieke besluitvorming over de NGT het barrièremodel zou benadrukken, met een toepassing van het aspect strijd/conflict (tussen mensen en groeperingen met tegengestelde belangen en opvattingen) / macht (realisatiemacht of hindermacht) / hindernissen/barrières/drempels 1
- informatie uit tekst 5 waaruit dit aspect blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het barrièremodel zou de nadruk leggen op de strijd die geleverd moet/moest worden om de NGT officieel erkend te krijgen / om een meerderheid in de Tweede Kamer te krijgen voor het wetsvoorstel dat de officiële erkenning van de NGT regelt. Strijd tussen mensen en groeperingen met tegengestelde belangen en opvattingen is een aspect waarop het barrièremodel de nadruk legt 1
- Uit tekst 5 blijkt dat de erkenning van de NGT als officiële taal een strijd is die al 30 jaar duurt (r. 39-41) 1

14 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat een redenering dat Dovenschap macht heeft uitgeoefend, met:

- een toepassing van het inzetten van hulpbronnen uit de omschrijving van het kernconcept macht 1
- de naam en omschrijving van een politieke / cognitieve machtsbron en een voorbeeld hiervan uit de inleiding van de vraag 1
- een toepassing van het bereiken van doelstellingen / het vergroten van handelingsmogelijkheden uit de omschrijving van het kernconcept macht 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Dovenschap heeft gebruikgemaakt van zijn vermogen om macht uit te oefenen, omdat Dovenschap het vermogen heeft gehad om een petitie te starten en aan te bieden aan de Tweede Kamer 1
- Het petitierecht is een middel om volgens de wet dwang uit te oefenen op (in dit geval) de Tweede Kamer en daarmee een politieke machtsbron 1
- Met de petitie wilde Dovenschap bereiken dat de Tweede Kamer/het parlement snel over zou gaan tot erkenning van de NGT. Deze doelstelling is in 2020 bereikt, want toen heeft het parlement ingestemd met het wetsvoorstel 1

Vraag	Antwoord	Scores
15	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> de naam van de mediahypothese die te herkennen is: de opinieleidershypothese 	1
	<ul style="list-style-type: none"> een uitleg dat de opinieleidershypothese te herkennen is met een toepassing van de opinieleidershypothese 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> De opinieleidershypothese is te herkennen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> want uit de inleiding van de vraag blijkt dat de populariteit van de gebarentolk Irma op de corona-persconferenties er (mede) voor gezorgd heeft, dat zich zo veel meer studenten hebben aangemeld voor de opleiding tot gebarentolk. Vanuit de opinieleidershypothese kun je stellen dat Irma, en hetgeen zij uitdraagt als gebarentolk, als opinieleider/idool invloed heeft gehad op mediagebruikers 	1

Opgave 3 Laaggeletterdheid

16	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat een redenering dat digitalisering als veranderingsproces invloed kan hebben op het vraagstuk van laaggeletterdheid, met:	
	<ul style="list-style-type: none"> een toepassing van het begrip digitalisering en een toepassing van het hoofdconcept verandering, waarbij de richting en/of het tempo van de verandering genoemd wordt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> informatie uit de inleiding van deze opgave om de redenering te ondersteunen 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> Door de ontwikkeling in de richting van meer aanbod en gebruik van digitale informatie, worden digitale vaardigheden steeds belangrijker 	1
	<ul style="list-style-type: none"> In de inleiding staat dat laaggeletterden vaak moeite hebben met digitale vaardigheden. Digitalisering (zonder dat laaggeletterden hun digitale vaardigheden verbeteren) kan er dan voor zorgen dat het nog moeilijker wordt voor laaggeletterden om deel te kunnen nemen aan de samenleving 	1

Vraag	Antwoord	Scores
17	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> informatie uit figuur 1 waaruit sociale ongelijkheid blijkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> een uitleg dat er bij het vraagstuk van laaggeletterdheid sprake is van sociale ongelijkheid, met een toepassing van het kernconcept sociale ongelijkheid 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> Uit figuur 1 blijkt dat mensen met een hoger taalniveau een hoger besteedbaar inkomen hebben dan mensen met een lager taalniveau 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Verschillen in geletterdheid tussen groepen leiden dus tot een ongelijke verdeling van inkomen. Inkomen is een schaarse en hooggewaardeerde zaak, dus is er sprake van sociale ongelijkheid bij het vraagstuk van laaggeletterdheid 	1
18	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> een hypothese die op grond van figuur 1 bevestigd moet worden 	1
	<ul style="list-style-type: none"> het noemen van het niveau van taalvaardigheid als onafhankelijke variabele en het noemen van het besteedbaar inkomen als afhankelijke variabele 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> Hoe hoger het niveau van de taalvaardigheid van mensen, hoe hoger het besteedbaar inkomen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> onafhankelijke variabele: het niveau van taalvaardigheid; afhankelijke variabele: besteedbaar inkomen 	1
19	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> een uitleg dat het verkrijgen van de nieuwe functie van de hovenier een voorbeeld is van positieverwerving, omdat het een resultaat is van de eigen bijdrage 	1
	<ul style="list-style-type: none"> informatie uit tekst 6 waaruit de eigen bijdrage blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> Het verkrijgen van de nieuwe functie van de hovenier is een voorbeeld van positieverwerving, omdat het komt door de eigen bijdrage van de hovenier 	1
	<ul style="list-style-type: none"> In tekst 6 staat namelijk dat de hovenier hogerop is gekomen door leren, het volgen van taallessen en het halen van diploma's (r. 5-9) 	1

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 4	
	a	
	Een juist antwoord bevat een uitleg dat er bij de hovenier uit tekst 6 sprake is van sociale mobiliteit, met:	
	<ul style="list-style-type: none"> • informatie uit tekst 6 waaruit het begrip sociale mobiliteit blijkt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een toepassing van het begrip sociale mobiliteit 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • In tekst 6 staat dat de hovenier hogerop wilde en dat is gelukt: van werken met je handen naar de functie van meewerkend voorman (r. 1-3; r. 5-10) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De hovenier is dus in staat geweest om een baan met een hogere status / hoger inkomen te bereiken. Er is dus sprake van sociale mobiliteit 	1
	b	
	Een juist antwoord bevat een verklaring voor de sociale mobiliteit van de hovenier in tekst 6, met:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van het begrip cultureel kapitaal 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een toepassing van het begrip cultureel kapitaal, met een voorbeeld van cultureel kapitaal uit tekst 6 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De sociale mobiliteit is te verklaren met cultureel kapitaal 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Taalbeheersing (r. 6-9) is in tekst 6 een voorbeeld van cultureel kapitaal, omdat het een culturele competentie is die nodig is om een hogere maatschappelijke positie in te nemen 	1
21	maximumscore 2	
	Een juist antwoord bevat:	
	<ul style="list-style-type: none"> • het noemen van de sub-fase beleidsbepaling 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg dat de politieke besluitvorming over de aanpak van laaggeletterdheid in tekst 7 zich in deze sub-fase bevindt, omdat het gaat over beslissingen over de inhoud van het beleid, met informatie uit tekst 7 waaruit dit blijkt 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De aanpak van laaggeletterdheid in tekst 7 bevindt zich in de sub-fase beleidsbepaling 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • omdat het kabinet besluiten neemt over toekenning van geld aan onder andere gemeentes en werkgevers (r. 43; r. 47-51). Daarmee besluit het over de inhoud van het beleid en dit valt onder de sub-fase van beleidsbepaling 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat een redenering dat de opvattingen van het kabinet over de aanpak van laaggeletterdheid ideologisch zijn, met:

- informatie uit tekst 7 om deze redenering te ondersteunen 1
- een toepassing van ideeën over de meest wenselijke maatschappelijke/politieke verhoudingen uit de omschrijving van het kernconcept ideologie 1
- een toepassing van een samenhangend geheel van beginselen en denkbeelden uit de omschrijving van het kernconcept ideologie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 7 staat dat het kabinet staat voor een samenleving waarin iedereen mee kan doen: praktisch en theoretisch geschoold, jong en oud, met en zonder migratie-achtergrond (r. 17-22) 1
- Deze opvattingen van het kabinet over de aanpak van laaggeletterdheid gaan over ideeën over de wenselijke deelname van alle groepen burgers in de samenleving 1
- Deze ideeën zullen voortkomen uit een samenhangend geheel van beginselen en denkbeelden (en niet willekeurig, of zonder enige samenhang met andere denkbeelden). De opvattingen van het kabinet over de aanpak van laaggeletterdheid zijn dan ideologisch 1

23 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat arbeidsmarktbeleid / een overheidsinstrument op het gebied van de arbeidsmarkt in de aanpak van laaggeletterdheid te herkennen is, met gebruik van een voorbeeld uit tekst 7 om uit te leggen dat dit instrument de sociale ongelijkheid kan beïnvloeden 1
- een uitleg dat onderwijsbeleid / een overheidsinstrument op het gebied van onderwijs in de aanpak van laaggeletterdheid te herkennen is, met gebruik van een voorbeeld uit tekst 7 om uit te leggen dat dit instrument de sociale ongelijkheid kan beïnvloeden 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Arbeidsmarktbeleid is te herkennen, omdat de overheid probeert de kansen van laaggeletterde werknemers te vergroten ten opzichte van meer geletterde werknemers. Er komt bijvoorbeeld geld beschikbaar voor werkgevers voor onder andere taalcursussen voor werknemers (r. 47-51) 1
- Onderwijsbeleid is te herkennen, omdat de overheid probeert de kansen van onder anderen laaggeletterde kinderen en jongeren te vergroten ten opzichte van meer geletterde kinderen en jongeren. Er komt bijvoorbeeld meer geld voor gemeenten om onder andere kwaliteit van lesaanbod te vergroten (r. 43-45) 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 11 juli.

6 Bronvermeldingen

- tekst 1 In Middelburg mogen gedetineerden overdag naar hun werk of de tandarts. (2020, 31 juli). NOS.nl. Geraadpleegd op <https://nos.nl/artikel/2342413-in-middelburg-mogen-gedeteneerden-overdag-naar-hun-werk-of-de-tandarts>
- tekst 2 naar: Wat heb je aan een wijkrechtbank? (En hoe werkt het?). (2019, 27 augustus). Overheid van Nu. Geraadpleegd op <https://www.overheidvannu.nl/actueel/artikelen/2019/08/27/wat-heb-je-aan-een-wijkrechtbank-en-hoe-werkt-het>
- tekst 3 De eerste wijkrechtbank in Nederland geopend in Eindhoven. (2019, 2 oktober). de Rechtspraak. Geraadpleegd op <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Oost-Brabant/Nieuws/Paginas/De-eerste-wijkrechtbank-in-Nederland-geopend-in-Eindhoven.aspx>
- tekst 4 Van Kampen, Annemieke. Blog: Wat is Dovencultuur precies? Kentalis. Geraadpleegd op <https://www.kentalis.nl/ervaringsverhalen/blog-wat-dovencultuur-precies>
- tekst 5 'Wereld wordt groter', nu er weer een stap naar erkenning Gebarentaal is gezet. (2020, 1 september). Nieuwsuur (NOS.nl). Geraadpleegd op <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2346358-wereld-wordt-groter-nu-er-weer-een-stap-naar-erkenning-gebarentaal-is-gezet>
- figuur 1 Christoffels, I., Baay, P., Bijlsma, I., & Levels, M. (2016). Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede. Den Haag: Stichting Lezen & Schrijven i.s.m. echo
- tekst 6 Spreiding van laaggeletterdheid - Inzicht in taal- en rekenvaardigheden per beroep, sector en type werkzoekende. (2019). Den Haag: Stichting Lezen & Schrijven i.s.m. ROA, Maastricht University
- tekst 7 Nieuwe ambities voor aanpak laaggeletterdheid. (2019, 18 maart). Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2019/03/18/nieuwe-ambities-voor-aanpak-laaggeletterdheid>